
DIYARBAKIR İLİNDEKİ SONUÇLARI BAĞLAMINDA 22 TEMMUZ SEÇİMLERİ

Mahzar BAĞLI *

Giriş

Türkiye, 1800'lerin ilk yarısında başlayan üç temel sorunu; etnik, dini ve ekonomik sorunları içinde barındıran bir imparatorluğun mirasçısı olarak ortaya çıkmıştır. Ekonomiye ilişkin sorunun her iki sorunla bağlantılı olarak devam ettiğini düşündüğümüzde tartışılması gereken diğer iki sorundur. Bu sorunlara yönelik üretilen çözümler ise daha çok "duygusal" ve "sözel" olmuştur. Sözlü çözüm aslında geçici olan yaklaşımların ortak paydasında bulunur. Gerçekçi olmaz. Bu anlamda etnik sorunlara karşı yaklaşımlar da hep bu temelde devam etmiştir. Özellikle Kürtlük ve Dindarlık (dindarların kamusal alanda var olma) sorunu bu eksende tartışılan konular olmuştur. Etnik unsurlar ile dindarları küstüren ideoloji bir tercih olarak veya yenileşme projesi olarak değil hep bir var olma projesi olarak sunulmuştur. Her ne kadar resmi ideoloji daha çok bu sorunların kaynağını "dış mihraklarda" arasa da, unutmamak gerekir ki her iki sorun aslında bir yandan genel olarak modernleşmenin tek tip düşünce biçimine dayalı dünya algılamasına bir yandan da tarihsel olarak her özgürlük talebinin bir bölünmeyi

* Doç. Dr., Dicle Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.

beraberinde getirmiş olduğu imparatorluk tarihinin kötü deneyiminin vermiş olduğu psikolojiye dayanmaktadır.

Bu sorunların aslında sosyolojik olarak sahip olunan tarihsel miras bakımından ele alınması durumunda olağan üstü çözümsüz sorunlar olmadığı görülecektir. Ancak İmparatorluğun sahip olduğu değersel ve kültürel miras top yekûn reddedildiği (reddi mirasta bulunulduğu) için yeni bir proje üretilmesinde de ciddi sıkıntılar yaşanmıştır. Bir başka ifade ile halkın ideolojisi ile devletin ideolojisinin buluşabileceği ortak bir kolektif bilinç bir türlü oluşturulamamıştır.

Oysa Türkiye (sosyolojik anlamda) homojen olmayan toplumların sahip olabileceği "toplayıcı faktörleri" en çok içinde barındıran nadir ülkelerden birisidir. Ki bu faktörler; a. Aynı dinin mensubu olmak, b. Sosyal-folklorik benzerlikler, c. Demografik dağılım, d. Ticari ve ekonomik entegrasyon, e. Yaşanan coğrafyanın her yerine yayılmış olan mülkiyet birliktelikleri, f. Karşılıklı evlilikler, d. Ahlaki, siyasi reflekslerde özdeşlik ve g. Ortak tarihi geçmiştir. Bütün bunlar ortak bir tarih, inanç ve değerler manzumesinin güçlülüğünü gösterirler aslında. Son zamanlarda yapılan bir araştırmaya göre farklı etnik unsurlar arasında yapılan evlilikler içinde en fazla olanın Türklerle Kürtler arasında olduğu görülmüştür. Bunlar sosyolojik olarak farklı kültürlerden oluşan toplumlar için hayati öneme sahip "toplayıcı faktörlerdir".

Dağıtıcı faktörler de bir o kadar azdır aslında. Dağıtıcı faktörler ise daha çok farklı inanç sistemi farklı tarihsel tecrübeler ve farklı hukuk anlayışıdır.

Bu avantajlara rağmen bu sorunların bu güne kadar bir çözüme kavuşturulamamış olması söz konusu sorunların derin bir krize dönüşmesine neden olmuştur. Çünkü taraflar birbirlerinden duygusal olarak da derin bir beklenti içinde olmaktadır.

Bu sorunların bugüne kadar çözülememiş olması bu konuların çözümsüz olduğuna işaret etmez. Aslında bu konuları çözümsüzlüğe götüren asıl faktör söz konusu sorunların derinliği değil çözüm taleplerinin içeriğinin doldurulmamış olmasındandır. Tarafların birbirlerine "öteki" muamelesi yaparken konuyu ontolojik bir alana da kaydırması olmaları bir krize dönüşmüş durumdadır.

Bu anlamda dindarlar açısından da sorun çözümsüz değildir elbette, ama asıl yapılmak istenen devlet oligarşisinin her alanı kendi ideolojisi etrafında kurmasıdır, üstelik devlet eliti nasıl bir ideoloji sahibi

olduğunu da açıkça ortaya koymayarak gücünü sürekli hale getirmek istemektedir. Bu anlamda demokrasi aslında toplumun değişik kesimlerinde yaşanmış olan mağduriyetlerden nemalananlara da söz hakkı bırakmayacak bir alan oluşturmayı başararak farklı açılımların gerçekleşme durumunu da gün yüzüne çıkarmıştır. Her ne kadar bu seçimlerde kazanan ve kaybedenler olmuşsa da sonuçta kazanan demokrasi olmuştur.

Bilindiği gibi Türkiye, AKP iktidarı ile birlikte yeni bir politik atmosferin içine girmiştir. Bu süreç, başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın bir önceki seçimde ısrarla üzerinde durduğu ve ülkede politik malzeme konusu olmaması gerektiğini vurguladığı "etnik, dini ve bölgesel milliyetçiliğin" yani dini faşizmin, etnik faşizmin ve bölgesel faşizmin yapılmaması ve yapılmayacağı vurgusu ile gelişti aslında.

Bu sürecin politik alana yansımaları ise, tüm gayri meşru çabalara, şiddet çıkırtkanlıklarına, tehditlere ve hileli hukuki müdahalelere rağmen AKP'nin iktidarda iken bile gücüne güç katması şeklinde olmuştur. Bu süreçten hem merkez ideoloji hem de kendi seçmenlerini AKP'ye kaptıran çevreler son derece rahatsızdılar. Bu durumun değişmesi, tekrar gergin bir ortamın zuhur etmesi ve hamasi nutukların atılabileceği bir politik atmosferin oluşturulması için de söz konusu çevreler her yola başvuracaklardır ve aslında başvuruldu da. Artan terör olaylarını da bundan bağımsız görmemek gerekir. Ama yine de halk kendi bildiğini okumaya devam edecektir. Belki de halkın bu konudaki sebatı halka yönelik kimi operasyonlara girişilmesine ve sınırların gerilmesine neden olmaktadır.

Bu süreci anlamamanın yanında ona uygun bir taktik ve yol izlemesi beklenen çevreler, yani siyasi partiler klasik siyaset tarzını devam ettirme konusunda ısrarcı davranarak milleti bir kez daha atlatmak istiyorlar, ancak görünen o ki artık bu eskisi kadar kolay olmayacaktır.

Sinir bozucu bu durumun aşılması için seçim öncesinde yapılan tüm meşru ve gayri meşru güç birlikleri de durumu değiştiremeyince iş başka alanlara kaydırılmaya çalışıldı. Bu alan klasik "ötekileştirme" politikasının somutlaşan yüzünü dışa vuran "çatışma" ortamıdır.

Özetlemek gerekirse AKP siyasette uzun süreden beri var olagelen klasik yaklaşımlardan farklı bir söylem geliştirebilmiş olması dolayısıyla politikaya yeni bir soluk getirmiş ve bunun da halk katında önemli oranda kabul edildiği söylenebilir.

1. Diyarbakır'da Sosyo-Politik Durum

Her şeyden önce vurgulamak gerekir ki Doğu ve Güneydoğudaki toplumsal yapıya egemen olan üç belirleyici unsur vardır. Bunlardan birisi "dindarlık/geleneksellik" diğeri "aşiret/cemaat" ilişkisi ve üçüncüsü de "Kürt kimliği" etrafında oluşan metaforik söylemdir. Günümüzde bölgedeki insanların siyasal tercihini belirleyen ise daha çok bahsedilen Kürt kimliği etrafında oluşan söylemlerdir. Ancak bu söylem son dönemlerde yeteri kadar karşılık bulmamaktadır. Çünkü kimlik, nihayetinde çok etkenli bir tanımlanmaya bağlı olarak oluşan bir etikettir. Sadece sahip olunan etnikliğe bağlı değildir. Bölgesel kökene, dine, etnik köken ve kültüre ve de bölgesel faktörlere bağlı olarak oluşabilen bir yapıdır. Bu anlamda sahip olduğumuz sosyal ve bireysel kimliğin içinde dini, kültürel, folklorik, etnik ve biyolojik olmak üzere birçok etken belirleyicidir ve bunlardan birisinin diğeri karşılığında herhangi bir üstünlüğü veya geriliği söz konusu değildir. Her biri kendi etki alanı içinde bir belirlenime sahiptirler. Gerçi her üç yapısal özelliğin de genel anlamda modernleşme ile beraber hızlı bir değişim süreci içine girdikleri söylenebilir. Bu değişim bir yandan evrensel değerlerin farkına varmayı beraberinde getirirken diğer taraftan da geleneksel değerleri zayıflatmaktadır.

Bilindiği gibi bölge birçok aşiretin (geniş ailenin) yaygın olarak yaşadığı ve ilişkide bulunduğu sosyolojik bir yapıya sahiptir. Bu aşiret yapısı ülkemizdeki sosyal bilimciler tarafından genellikle "feodalite" kavramı ile tanımlanmaya çalışılmaktadır. Aynı zamanda ülkenin bu bölgesinde görülen her sosyal sorunun kaynağının da bu yapısal durum olduğu konusunda yaygın bir kanaat vardır. Bu yapının bölgeyi ekonomik ve sosyal olarak geri bıraktıran temel faktör olduğu tezi de aynı şekilde herkesin üzerinde fikir birliği ettiği bir konudur. Peki, gerçekte bu iddialar ve tezler nesnesine uygun bir bilgi içeriyorlar mı?

Bu konuda sosyolojik olarak söylenebilecek en basit ifade, toplumsal ve tarihsel süreçlerin zaman ve mekân boyutunu hiçbir koşul altında dışlanamayacağıdır. Bir başka ifade ile kültürel iklimin hiçbir zaman paranteze alınamayacağıdır. Dolayısıyla Batı Avrupa toplumlarının "toplumsal dönüşüm sürecinde" yaşamış olduğu öznel deneyimlerin tüm koşulları sabitlense dahi bir başka toplumda da aynı sürecin yaşanabileceği iddia edilemez. Bu anlamda feodalite, Avrupa toplumlarının yaşadıkları bir dönemdir ve bu kavram bir üretim biçimini ifade eder. Türkiye'de ise feodalite olarak tanımlanan yapıların aksine bir değerler sistemini ifade ederler. Aileye, toplumsal ahlaka,

dine, geleneğe ve üretime ilişkin değerlerin tamamıdır bölgedeki aşiretler. Aşiret yapısının gücü gittikçe azalmakta olduğu bir gerçek, ancak aşiretler toplumsal değerleri devam ettirme konusunda hala önemli bir odak olarak varlığını korumaktadır. Siyasi karar alıcılar açısından bu durum genelde doğru bir biçimde okunmamaktadır. Aşiretlerin sahip oldukları gücün çok kolay bir biçimde siyasi bir potansiyele dönüşebileceğini sanmaktadırlar. Oysa artık bu yapılar sadece aidiyet ve kimi değerleri ifade eden kimlik oluşturma parametrelerinden birisi olarak var olmaktadır. Aşiretler, topyekûn bir hayat projesi değildirler artık. Bir yandan aşiretlerin gittikçe büyümüş olması ve bir yandan da toplumda demokrasi kültürünün artmış olması aşiretleri tek bir siyasi merkezin temsil alanı olmaktan çıkarmıştır.

Aşiretler, dışarıya karşı güçlü bir yapı sergilemekle beraber kendi içinde son derece gevşek dokulu bir yapıya sahiptirler. Ama her halükarda yöre halkının temel değerlerini taşıyan en önemli yapılardır. Bu yapılanma, birçok kesim için son derece sevimsizdir. Özellikle resmi ideoloji, sol ideolojiler ve bölgede faaliyet gösteren terör örgütü aşiretlere karşıdır.

Her üç düşünce de bölgedeki toplumun derinliklerine nüfuz edebilmek için bunu zorunlu bir şart olarak görmektedirler. Vurgulamak gerekir ki bölgedeki yapılanma sanıldığı gibi yekpare bir bütün değildir. Her bir kentin, hatta her bir kasabanın kendine özgü bir yapısı ve ilişki biçimi vardır. Sözgelimi aynı etnik yapıya ve aynı sosyal ve kültürel duruma sahip olan bir kentin neden kendisi için etnik kimliği vazgeçilmez olarak gördüğü ve aynı etnik kökene sahip olduğu halde hem de coğrafi olarak birbirine yakın olan bir başka ilde bu sorunun neden patolojik düzeyde olmadığı gerçeği bu konunun karmaşıklığını göstermesi bakımından önemli bir konudur.

Kuşkusuz sahip olunan ideolojinin veya toplumsal projenin bir mekânla varlık bulduğunu sanmak belki de en olumsuz politik duruşlardan birisi olan bölgesel milliyetçiliğin kaynağını oluşturmaktadır. Her toplumsal proje kendine özgü varlık dayanakları ve iddialarına sahiptir. Bunlar aynı zamanda her tür üretimin de kaynağı olan düşünceleri besleyen temel parametrelerdir. Bu var etme süreci doğal olarak karşılıklı bir kurguya dönüşecek, coğrafi harita da dolaylı olarak düşünceyi şekillendirecektir. Çeşitli toplulukların ve toplumların siyasi ve ticari merkezi olmuş Diyarbakır da kendisini sadece tekil bir alandan ifade etme çabasında olan insanlardan oluşmuş bir görüntü

sergilemesine rağmen bu seçim sonuçları aslında bu durumun arızı olduğunu göstermiştir.

Sorbon Üniversitesi Sosyoloji bölümü Öğretim üyelerinden Prof. Dr. Gilles Dorronsoro'nun 1920-2002 yılları arasındaki "Diyarbakır Milletvekilleri" üzerine yürüttüğü çalışmada doğudaki siyasi temsilin en önemli sorunun belli siyasi aktörlerin dışına çıkılamaması olduğunu söyler. Ona göre uzun süreden beri siyasi partilerin kendileri için seçmiş oldukları bazı aileler ve bölgeler var ve bu partilerle bu aktörler birbiriyle özdeşleşmişlerdir. Dolayısıyla da siyasi temsilde kendi kendisini tekrarlayan bir sistem egemendir. Hâlbuki bugüne kadar siyasi temsil alanına dâhil olmamış çok daha kabiliyetli ve geniş etki/etkilenme alanına sahip aile ve bölgeler vardır. Yine makaleye göre bu bölgedeki en önemli açmazlardan birisi de siyasi partilerin entelektüel birikimi dikkate alamayan tercihlere daha çok rağbet etmeleridir. Ülke sorunları ve dünya siyasetinden habersiz kişilerin yöreyi temsil etmesi bugün var olan sorunun (Kürt sorununun da) da asıl kaynaklarından birisidir. Yazara göre Diyarbakır ve yöresinde her ne kadar zaman zaman doktor ve avukatların ağırlıklı olarak siyasi birer aktör olarak öne çıkarıldığı dönemler varsa da; aslında bunların belli toplumsal sorunlara olan duyarlılıktan değil daha çok söz konusu kişilerin kendi mesleklerindeki popülaritesinden kaynaklanan bir şöhrete dayanmaktadır.¹

Diyarbakır, Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden birisidir. Birçok kültürün ve medeniyetin ortaya çıktığı, kutsal metinlerde adının zikredildiği Mezopotamya diye anılan coğrafyanın Yukarı Dicle bölgesinde bulunmaktadır. Yukarı Mezopotamya'nın önemli bir kavşağında bulunması, önemli bir merkez olmasına neden olmuştur. Bu öneminden dolayı da buraya yerleşen her medeniyet, kendi varlığının ifadesi olarak çeşitli restorasyonlarda bulunmuş ve yapılar inşa etmiştir. Şu an elde bulunan arkeolojik verilere göre, insanoğlunun yerleşik düzene geçme girişiminde bulunduğu, hayvanları ehlileştirmeye başladığı, kendi ihtiyacından fazla üretimi gerçekleştirdiği ve bu ihtiyaç fazlası üretimin güvenliğini sağlamak için de basit anlamda örgütlendiği, çevreyi de dönüştürmeye başladığı yerleşim birimlerinin ilk örneklerine buralarda rastlanmaktadır.

Diyarbakır, tarihi geçmişi bağlamında ve üzerinde bulunduğu coğrafya açısından önemli bir yerleşim merkezidir. Bu öneminden dolayı

¹ Bkz. Gilles Dorronsoro, "The autonomy of the political field. The resources of the Deputies of Diyarbakır (Turkey): 1920-2002", *European Journal of Turkish Studies*, Thematic Issue No.3, 2005.

da burası birçok kültürün ve ideolojinin kesişme/çatışma alanı olmuştur/olmaktadır. Bu da kent insanının, kente karşı romantik bir tutum içinde olmasına neden olan en önemli etkenlerden birisidir. Aynı zamanda bu durum kent için siyasi bir kimliğin de inşa edilmesi için önemli bir referans oluşturmaktadır. Bu durum, geniş halk kitleleri tarafından kabul edilebilecek üst söylemsel bir metafora da dönüşmektedir. Zamanla kendi mitini üreten ve bu mitlerle varlık bulan bu kimlik, kendi kendini var etme noktasında gerekli başarıyı göstermediği durumlarda ötekisinden hareketle kendine varlık alanı oluşturmaktadır. Bu farklılık, bir zenginlik olarak değil de çoğunlukla yöre halkı için kendisini ötekisinden ayıran bir ayrıcalık olarak görülmektedir.

Esasında Diyarbakır, tarihsel süreçte bu farklılıklara uygun bir kültür ve tarihi mirasa sahip olmayı hep sürdürmüştür. Ancak gerek Cumhuriyet döneminin ulusalcı ideolojisi gerekse de yörede egemen olan siyasi düşüncenin solcu ve etnik milliyetçi ideolojisi burayı her iki taraf için de önemli bir kesişme noktası haline getirmiştir. Bir nevi iki tarafın da kendisini kanıtlamak istediği bir yer/mekân olmuştur. Bu çatışmanın en somut olarak yansıdığı alan kuşkusuz sosyal, kültürel ve tarihsel alan olmuştur ve bunun da kentteki politik tercihlere çok açık yansıdığı görülmektedir. Buna verilebilecek olan en önemli örnek, kentin neredeyse hiçbir zaman merkez partilere ya da merkezi otoriteyi öne çıkaran eğilimlere sahip partilerden belediye başkanı çıkaramamış olmasıdır.

2. 22 Temmuz Seçimleri ve Diyarbakır

22 Temmuz seçimleri merkez-çevre ikilemi açısından değerlendirildiğinde çevrenin merkezi kuşatması olarak değil, aksine çevrenin farklı bir merkez oluşturması olarak görmek gerekir. Ki buna da en büyük katkıyı yapan Doğu ve Güneydoğu bölgeleri olmuştur. Son referandumu da bu çerçevede okumak gerekir belki de. Bu anlamda her ne kadar bazı çevrelerce bir merkez partisi olarak gösterilse de aslında farklı bir merkez oluşturan AKP ve yine merkezin dışında olan DTP dışında hiçbir partinin Doğu ve Güneydoğu'da özellikle de Diyarbakır'da ciddi bir varlık gösteremediği görülmüştür. AKP, merkezin dışında olması, DTP etnik kimliğin temsil alanı olması dolayısıyla Diyarbakır'da başa baş bir oy oranına sahiptirler. AKP % 41, Bağımsızlar (DTP) % 45 oy almışlardır. Diğer partilerin oy oranı ise toplamda % 10 civarındadır. Bu durum gerçekte önceki seçimlerde de farklı değildir.

Aslında Diyarbakır seçim sonuçları Türkiye’de uzun zamandan beri devam ede gelen seçim analizlerini de alt üst eden bir tablonun oluşmasına neden olmuştur. Daha çok sol-sağ, laik-islamcı veya muhafazakâr-demokrat ikilemi ekseninde yapılan analizler ilk önce 1980’lerde Özal ile başlayan yeni politik söylem ile değişmeye başladı ve bu durum son seçimde tamamen merkez-çevre veya devlet oligarşisi ile liberalizm eksenine kaydı. Bu durumun en açık görüldüğü illerden birisidir Diyarbakır.

Tablo-1. Son Üç Seçimde Diyarbakır Seçim sonuçları (ilk beş parti için)

Sıra	1999			2002			2007		
	Parti	Oy Oranı	T. Oy	Parti	Oranı	T. Oy	Parti	Oy Oranı	Toplam Oy
1	HADEP	45,90	186.808	DEHAP	56,13	236.689	BAÇ.	47,01	219.779
2	FP	14,57	59.310	AKP	15,96	67.298	AKP	40,90	191.214
3	DYP	11,19	45.527	DYP	7,19	30.330	DP	5,22	24.381
4	ANAP	11,13	45.307	CHP	5,92	24.963	MHP	2,45	11.431
5	DSP	4,98	20.265	ANAP	4,04	17.056	CHP	2,01	9.407

Seçim sonuçları incelendiğinde devlet oligarşisini içselleştirmemiş politik söylemlerin daha çok taraftar bulduğu görülecektir. Burada belki şu soru akla gelebilir: yöre halkını hem siyasal olarak hem de var oluşsal olarak temsil ettiğini iddia eden siyasi oluşum (DTP) neden halkın ilgisini uyandıramadı veya var olan o “büyük” ilgi nasıl kayboldu?

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde AKP, bölgenin en güçlü görünen siyasi partisini şaşırtacak derecede yüksek oranda bir oy aldı. Bunun nedenlerini kısaca şöyle sıralamak mümkündür.

Öncelikle, her ne kadar AKP açıkça dile getirmese de Kürt sorununa bir çözüm arayışı içindedir. En azından bölge insanı AKP’de bu potansiyelin ve samimi niyetin var olduğuna inanmaktadır. Burada vurgulamak gerekir ki, Türkiye’nin en önemli sorunlarından birisi olan Kürt sorunu, birlik ve beraberlik içinde; ancak demokrasi, insan hakları ve hukuk devletinin geliştirilmesiyle kalıcı bir biçimde çözülebilir. Aksi çözüm arayışları sorunu daha da derinleştirir. Geçmişte de böyle oldu. Doğal olarak bu sorunun çözümüne katkıda bulunması gerekenlerden birisi devlet ve onun somut temsil alanı olan hükümettir; diğeri de bu sorunu kendisine temel hedef olarak belirleyenlerdir. Yani Kürtler adına siyaset üretenlerdir. Peki, her iki kesimde de çözüme ilişkin bir

çaba/niyet görmek mümkün mü? Devlet için söylenecek en basit ifade kendi halkıyla çatışarak kendini var eden bir yapının konuşulabilir bir tarafının olamayacağıdır. Hükümet açısından ise, kabul edilir ya da edilmez, kimi meşru/gayri meşru mazeretlere bağlı olarak "zımnen" yürütülen bir çabanın varlığı malumdur. Bir başka ifade ile her ne kadar politik bir söylem olarak dile getirmese de AKP, Kürt sorununa en azından AB müktesebatı çerçevesinde bir çözüm bulmak istemektedir. Burada üzerinde durmak istediğimiz amaç, devlet ya da hükümetin bugüne kadar yürüttükleri politikaları sıralamak değildir. Asıl üzerinde durmak istediğimiz şey, diğer tarafın bu konudaki duruş ve söylemleridir. Kuşkusuz çözümün en önemli tarafı devlet ve hükümettir. Ama işin bir de diğer tarafı vardır. O halde bölge üzerinden politika yapanların çözüm için somut bir çabaları ve planları var mı?

Bu konuda daha önce yapılmış olan araştırmaları da dikkate alarak söylemek gerekirse ne yazık ki hayır. Çözumsuzlük bir çözüm politikası olarak kabul görmektedir. Tıpkı Türkiye'nin uzun bir süre Kıbrıs'ta izlediği yol buradaki politikacılar için de geçerli. Bilindiği gibi Türkiye, Kıbrıs'ta 1974'ten beri ileri sürdüğü her tezine sonra kendisi muhalefet etmiştir. Ta ki Annan planı kabul edilene kadar. İşte Kürtler adına politika yapanlar da "çözumsuzlüğü" temel bir politika olarak benimsemişlerdir. Bunun en açık örneği hiçbir zaman somut bir talepte bulunamamış olmalarıdır. Önerdikleri veya gündeme taşıdıkları tek somut öneri "İmralı'ya özgürlük"tür. Bu da Türkiye gerçeği ile örtüşmeyen ve kabul edilmesi hiçbir şart altında mümkün olmayan bir taleptir. Var olan sorunlara yönelik bir proje sahibi olma yerine, kabul edilemeyecek önerilere sahip olmak çözüm istememektir. İşte DTP'nin takındığı bu tavır ve duruş bölgedeki insanların DTP adaylarına beklenen desteği vermemesine neden olan önemli faktörlerden biridir.

İkincisi, DTP'nin sahip olduğu belediyeler, belediyecilik açısından son derece başarısızdırlar, partizandırlar ve kentleşmeye dair hiçbir vizyonları yoktur. Siyasi kaygılar içeren birkaç festival ve göstermelik birkaç proje ile parklara sembolik isimler vermekle belediyeciliğin yapılamadığını gören halk hızla DTP'den uzaklaşmıştır. Tabi ki DTP'li seçmenlerin belediyelerden; belediyecilik yerine siyasi temsil bekledikleri gerçeğini de göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu taleplerin büyük bir kısmının da romantik talepler olduğu bilinmektedir. Ancak bu romantik durumun dışında gerçek olan bir şey varsa o da DTP'li belediyeler kendi seçmenlerinin refahını ve mutluluğunu değil, onların kendisine olan ideolojik bağlılığını önceleyen bir politika izlemektedirler

ve bu da süreç içerisinde toplumun diğer kesimlerinden ve hatta kendi seçmenlerinden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Artık birçok ildeki belediyecilik hizmetlerini kendi illerindekilerle kıyaslama imkânı bulan insanların belediyelerden beklentileri artmakta ve çeşitlenmektedir. Keza iktidar dışı partiden belediyeyi kazanan ve başarılı olan başka örnekler de vardır. Dolayısıyla "muhalif belediye, imkân tanınmıyor, engelleme var," söylemi de zaman içerisinde anlamını ve değerini halk nezdinde giderek yitirmektedir.

Üçüncüsü ki bu en önemli gerekçelerden birisidir, DTP entelektüelleri ile yöneticileri halkla çatışarak, halkı dışlayarak var olmak istemektedirler ve doğal olarak da kendisini dışlanmış hissedenden insanlar da onları "özgür" bir seçimde dışlamıştır. Özellikle dine karşı mesafeli duruş ve geleneksel yapıya karşı yürütülen aleyhteki propaganda halkla aralarında önemli bir uçurumun oluşmasına neden olmuştur. Siyasi İslama (İslamcılığa) hiçbir göndermede bulunmaksızın söylemek gerekirse bölge halkı dindardır ve dindar insanlara her zaman kendisini daha yakın görmüştür, din üzerinden siyaset yapanlara sıcak bakmadığı gibi din karşıtlığını da onaylamamaktadır. Muhtemelen DTP de bu durumun farkında olacak ki bir ilahiyat öğretim üyesini milletvekili adayı gösterdi ve grup başkanlığına da daha yerelci bir tavır ve davranış içinde olan Ahmet Türk'ü getirdi.

Dördüncüsü AKP'nin halkın kendisine gösterdiği ilgi ve değişik kesimlerden oy alan bir potansiyele sahip olması bakımından değil, dayanmış olduğu gelenek ve sahip olduğu duruş ve düşünce bakımından bir merkez partisi olmadığıdır. Her ne kadar kimi çevreler AKP'nin ısrarla merkeze oturduğunu söyleseler de, onlar AKP'nin farklı bir merkeze dayandığını kabul etmek istemeyenlerdir. Veya halkın AKP'ye gösterdiği ilgiye başka anlamlar yüklemek isteyenlerdir. Oysa AKP, taraf olma tercihini "merkezi ideolojiden" yana değil halktan yana kullanan bir politikaya sahiptir. Bu anlamda toplumla aynı dili kullanan bir politik söylem çerçevesinde konumlanan AKP'nin duruşu yörede sıcak bir karşılık bulmuştur. Resmi ideolojiye dayanan bir merkezde olmak yerine halka dayanan bir merkezde bulunmaktadır. Ve bu duruşlarından dolayı da bölge halkına yakın duran bir pozisyona sahip olan AKP'nin, DTP'yi gelecek seçimde yerinden edecek kadar ciddi taraftar bulması beklenebilir.

Son olarak DTP merkezîyetçi bir görüntü vermektedir. Türkiye'nin batısında CHP ne ise doğuda da DTP aynı tutum ve tavırlar içindedir. Halkla ortak kaygılara sahip değildirler. Bu tutum özellikle de DTP

çevrelerinin aydınlarında daha sıkça görülen bir durumdur. Sahip olunan ideolojinin bir yığın aydını olmasına rağmen, halkın veya başka bir ifade ile toplumsal gerçekliğin ve değerlerin bir tek entelektüeli/aydını yok neredeyse. Söz gelimi Marksist ideolojinin bilindiği kadar Melle-yi Cezeri bilinmiyor. Ahmed-i Hani bilinmiyor, Sezai Karakoç bilinmiyor, Bediüzzaman Said-i Nursi bilinmiyor, Abdülmelik Fırat bilinmezlikten geliniyor. Kawa'yı, Ahmet Arif'i, Şeyhmus Diken'i Mehmet Uzun'u vb. herkes biliyor. Halktan kopuk, kendi içinde elitini oluşturmuş ve halkın elitine hakaret eden, her konudaki mutlak doğrulara sahip olan ve kendisi gibi düşünmeyen herkesi potansiyel tehlike ve hain olarak gören bir anlayışı temsil eden bir yapıya dönüşmüştür DTP. Bölge halkını yıllardır en çok mağdur eden de böylesi bir yapı değil midir? Örgütlü olmak veya ortak kararlar almakla merkezîyetçi olmayı birbirinden ayıramayanlar herkesi tek tip düşünceye ve tek tip hareket etmeye zorlamaları Türkiye'de kabul görmedi, bölgede asla kabul görmez. Zira bölge halkı merkezîyetçi bir yapının nasıl sorunlu bir oluşuma neden olduğunu yıllarca yaşayarak görmüştür.

Sonuç ve Değerlendirme

Bölgenin genel siyasi eğilimini temsil eden bir prototip il olarak Diyarbakır'daki sonuçlar incelendiğinde, son birkaç yıl içinde DTP'den 35.000 civarında bir oyun AKP'ye kaydığı görülmektedir. Peki, AKP bölgede gerçekten de kolay bir biçimde değişken olmayan bu siyasi tabloyu nasıl değiştirebildi?

Her şeyden önce vurgulamak gerekir ki AKP lideri Recep Tayyip Erdoğan'ın kişisel olarak bölgede önemli bir karizma sahibi olduğu söylenebilir. Bu hayranlık sahip olunan ortak kaygılara dayanan ve içtenliği referans alan bir ilgidir. Başbakanın bu duruşu onun bölgede "bizden birisi" olarak algılanmasına neden olmaktadır. Bizden birisi olma düşüncesi, bölgedeki vatandaşların dışlanmışlıklarını unutturacak önemli bir metaforik söylemdir de aslında. Ki bu tarz bir söylemin ne kadar yoğun bir biçimde karşılık bulduğunun bir diğer örneği de Diyarbakır'ın şehit olan Emniyet Müdürü Ali Gaffar Okkan'dır. Okkan'ın cenazesine gösterilen ilgi bu dışlanmışlık hissini sıcak bir ilgiyle bile kolayca izale edilebileceğini de göstermiştir. Aslında bu durum sosyal bilimsel olarak da kolay bir biçimde analiz edilebilir bir durum değildir, çünkü bu bağlılığın somut bir tarafı yoktur, daha çok duygusal ve öznelidir.

Ortak kaygılara ve ortak geleneğe dayanan söylem birliği aşırı politize olmuş çevrelerde bir karşılık bulmayabilir ama toplumun kahir ekseriyetinin gönlünde derin izler bırakacak bir yer bulabilmektedir. AKP'nin ortak gelenek ve kaygılara dayalı söylemi, temsil kabiliyeti son derece sınırlı olan bölge milletvekillerinin varlığı gibi bir olumsuz durumda bile karşılık bulmaktadır.

Nihayet AKP, bölge halkının sahip olduğu değerlerle çatışarak değil onlarla barışık ve onların sorunlarını ve acılarını yüreğinde hissedilen bir söylemle politika yaparak taraftar bulabilmiştir. Kullanılan politik dil, toplumun tarihsel hafızasında bulunan değerler sistemiyle örtüşen bir görüntü vermekte ve halka inandırıcı gelmektedir. Bu anlamda AKP söylem dilini "Milliyetçi" bir dile çevirmediği müddetçe bu toplumsal uyum ve ilişkiyi bölgede sürdürecektir ve geliştirebilecek potansiyele sahiptir. Zira artık, bölgede çok farklı kesimlerde gözlenen çözüm anlamındaki tükenmişlik durumunun siyasi alanı da beraberinde tüketmesine çanak tutanlar bilmelidirler ki, siyasi olarak konuşulamayan bir konu başka dilde konuşulmaya mahkûmdur.

22 Temmuz seçimi birçok açıdan üzerinde konuşulan ve tartışılan seçimlerden birisi olacaktır. Özellikle belli siyasi aktörleri değiştirmesi, cumhurbaşkanlığı seçimini farklı bir alana kaydırmış olması ve hemen hemen uzun bir süreden beri devam eden gelen devletteki güçler arası karşıtlık sorununu başkalaştırması bakımından çok önemlidir. Bu açıdan yerel alanlarda da ciddi bir değişimin var olduğunu gösteren sonuçları beraberinde getirmiştir. Özellikle yaşanan tüm sorunlara rağmen bu bölgede siyasete olan güvenin veya siyaset üzerinden sorunları gündeme taşımanın varlığı aslında demokratik bilincin yerleşmesi ve kurumsallaşması için her tür politik değerlendirmenin ötesindedir.

KAYNAKÇA

DORRONSORO, Gilles, "The autonomy of the political field. The resources of the Deputies of Diyarbakır (Turkey): 1920-2002", *European Journal of Turkish Studies*, Thematic Issue No.3, 2005.